

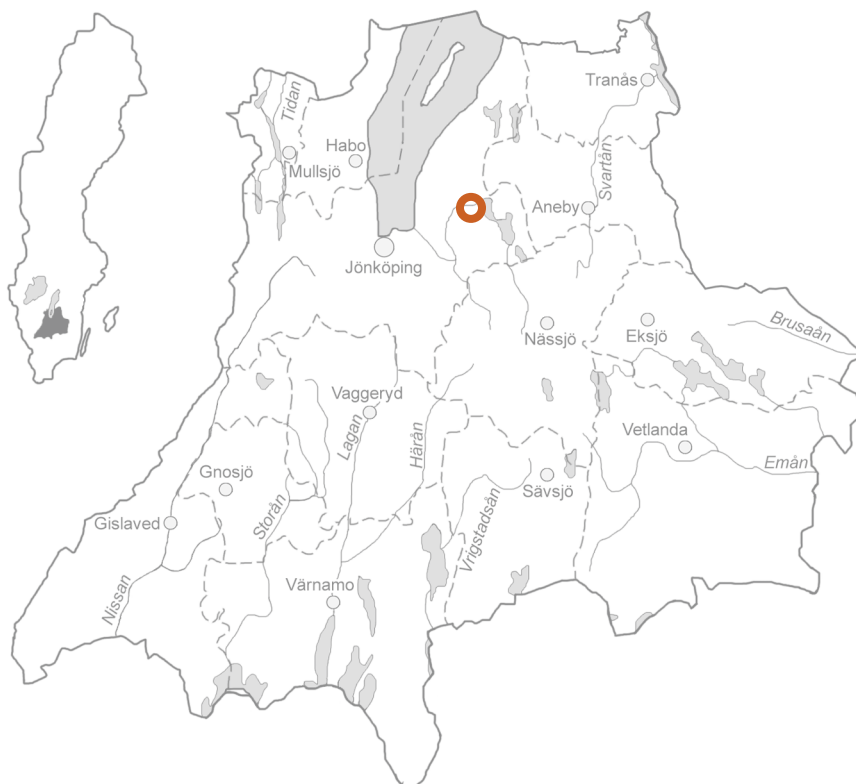
Svarttorps kyrkogård

Kulturhistorisk inventering och förslag till bevarandeplan
Svarttorps socken i Jönköpings kommun, Jönköpings län, Växjö
stift

Svarttorps kyrkogård

Kulturhistorisk inventering och förslag till bevarandeplan
Svarttorps socken i Jönköpings kommun, Jönköpings län,
Växjö stift

Jönköpings läns museums dnr: 2020-230

Rapport och foto: Margareta Olsson

Grafisk mall: Anna Stålhammar

Tryck: Digital distribution

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping

Tel: 036-30 18 00

E-post: info@jkpglm.se

www.jkpglm.se

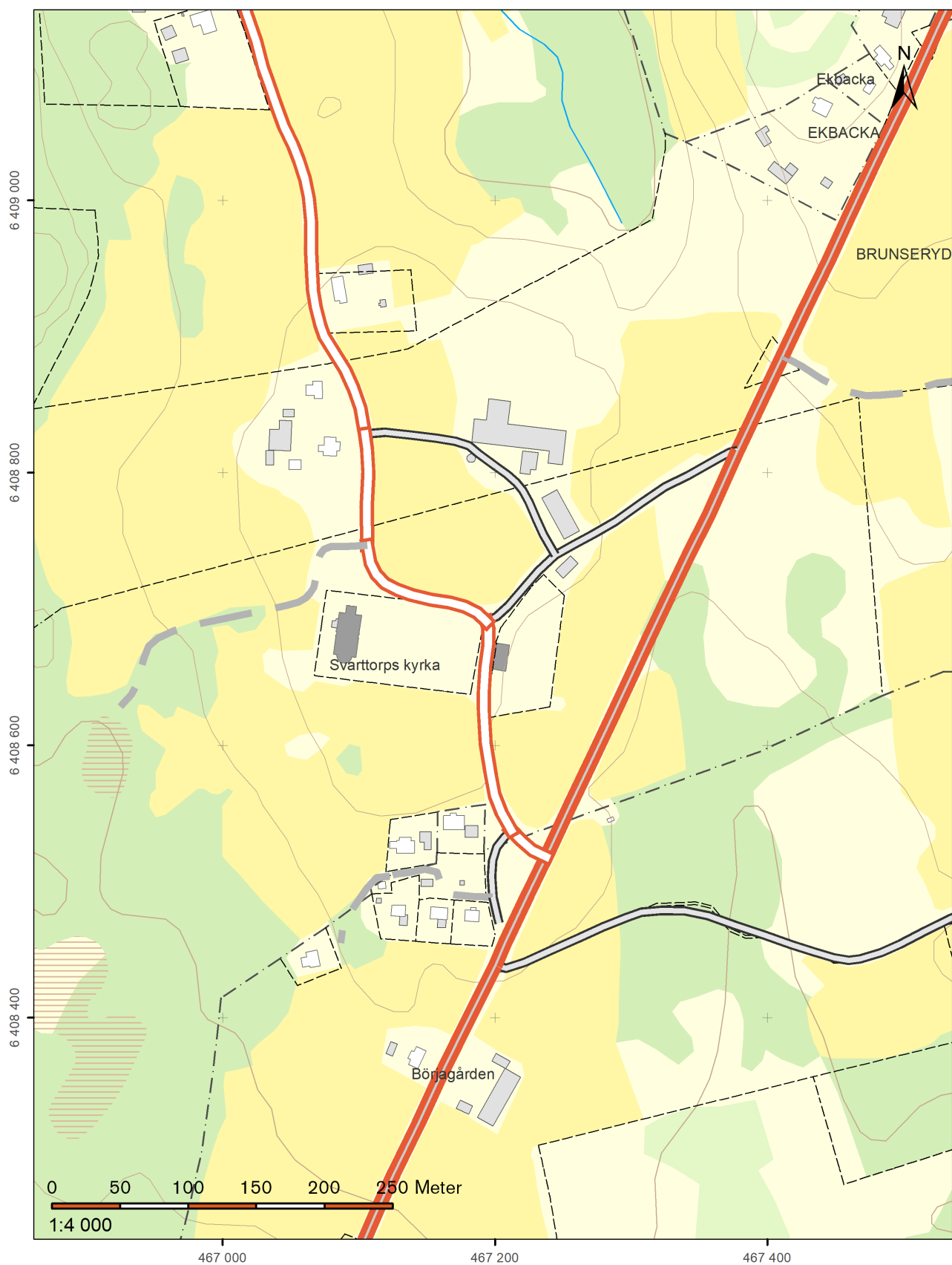
Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:

© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2022

Innehåll

Inledning.....	5
Inventeringens uppläggning.....	5
Allmän kyrkogårdshistorik.....	6
Tre vanliga gravvårdstyper.....	8
Lagstiftning.....	9
Kulturmiljölag (1988:950).....	9
Begravningslag (1990:1144).....	10
Allmänna skötselråd.....	11
Svarttorps kyrka och kyrkomiljö.....	12
Kyrkogårdens historia.....	13
Beskrivning av kyrkogården idag.....	15
Allmän karaktär.....	15
Omgärdning.....	15
Ingångar.....	16
Vegetation.....	16
Gångsystem.....	16
Gravvårdstyper.....	17
Beskrivning av kvarter.....	17
Område A -kvarter 4, 6 och 7.....	17
Område B –kvarter 5.....	21
Område C –kvarter 1–3 i norra hälften.....	22
Området D –kvarter 7 och 8 väster och söder om kyrkan.....	24
Kulturhistorisk bedömning av kyrkogården i dess helhet.....	25
Att tänka på vid förvaltning av kyrkogården.....	26
Kriterier vid kulturhistorisk bedömning.....	26
Administrativa uppgifter.....	28
Referenser.....	28
Karta med urval Kulturhistorisk värdefulla gravar.....	30
Klassificering.....	31
Tabell med Kulturhistorisk värdefulla gravar.....	32
Område A.....	32
Område B.....	45
Område C.....	46

Utdrag ur digitala fastighetskartan.

Inledning

På uppdrag av Lekeryds församling har Jönköpings läns museum tagit fram föreliggande inventering och förslag till bevarandeplan för Svarttorps kyrkogård. Fältarbetet har genomförts under sommaren 2021. Resultatet har därefter diskuterats med uppdragsgivaren och sammanställts senare samma år.

Kyrkogårdar och begravningsplatser utgör en viktig del av landets kulturarv och deras kulturvärden regleras av kulturmiljölagen. Kulturhistoriskt värdefulla gravar kan också skyddas av begravningslagen. I första hand är det Svenska kyrkan som har ansvar för att förvalta detta kulturarv. Därför är det angeläget att kyrkogårdarnas kulturhistoriska värden kartläggs och preciseras. En viktig del av värdena ligger i äldre gravar och deras utsmyckning.

En bevarandeplan är ett kunskapsunderlag som är tänkt att vara till hjälp och vägledning vid vård, underhåll och förändringar på kyrkogårdarna. Planen kan även fungera som beslutsunderlag för länsstyrelse och stift vid handläggning av olika ärenden.

Inventeringens uppläggning

Rapporten omfattar en översiktlig historik över kyrkogården, en beskrivning med fotografier av de olika kvarteren och deras kulturhistoriska värden samt avslutningsvis en katalog över särskilt värdefulla gravar.

Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering på kyrkogården samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gåtts igenom har varit aktuella kyrkoarkiv på Landsarkivet i Vadstena, Länsstyrelsen i Jönköpings läns arkiv, Antikvarisk-topografiska arkivet i Stockholm (kopior hos länsstyrelsen) samt Jönköpings läns museums arkiv. Utöver arkiv har uppgifter hämtats från aktuell litteratur, exempelvis hembygds litteratur. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens historia.

För kyrkogården har en sammanfattande kulturhistorisk bedömning gjorts där de kulturhistoriska värdena lyfts fram. Den kulturhistoriska bedömningen av kyrkogården i allmänhet har gjorts i samarbete med Länsstyrelsen i Jönköpings län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv, utan kan vara föremål för omvärderingar. Vid bedömningen har hänsyn tagits till varje enskild kyrkogårds historia och egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och övriga landet. Den övergripande kulturhistoriska bedömningen nämner i de flesta fall inte enskilda gravstenar, utan beskriver värden och karaktärsdrag i stort.

Inför planerade förändringar eller större underhållsåtgärder krävs i regel tillstånd från länsstyrelsen.

Rapporten avslutas med själva inventeringen av kulturhistoriskt värdefulla gravplatser, vilken är avsedd att fungera som en bevaran-

En av länders få bevarade kyrkobalkar finns i Brands-
torp i Habo kommun.

Den förindustriella kyrkogården var en ängsmark med
endast få vårdar av beständigt material. Här har ka-
raktären blivit bevarad på Ornunga gamla kyrkogård,
Vårgårda kommun.

deplan. De kriterier som använts för att bedöma gravarnas kultur-
historiska värden diskuteras vidare i katalogdelens inledning där de
två klassningsnivåerna presenteras: *Klass I. Mycket värdefulla* och
Klass II. Värdefulla. Gravarna och deras utsmyckning redovisas i
tabellform med text och fotografier samt på en gravkarta.

Fältarbete och rapport har utförts av antikvarie Margareta
Olsson vid Jönköpings läns museum under 2021. Vid urvalet av
kulturhistoriskt värdefulla gravar har samråd förts med pastoratet.

Allmän kyrkogårdshistorik

I stort sett alla våra landsortskyrkogårdar är jämnåriga med den
första kyrkan på platsen och i de flesta fall medeltida. Efter flera
hundra år av obruten kontinuitet är de ännu i bruk. Från medel-
tidens kyrkogårdar finns dock väldigt litet bevarat. De viktigaste
förändringarna som kristendomen införde gällande våra begravn-
ingsseder är att platsen för begravingarna skulle vara vigd och
inhägnad. Den medeltida inhägnaden kunde bestå av en stenmur,
men vanligare var att den var uppförd av timmer, bogårdsbalken,
som ibland kunde vara manshög. Till den typiska bilden av en med-
eltida inhägnad kyrkogård hörde även stigluckan, som både hade
en symbolisk och praktisk funktion som port till den vigda jorden.

Den medeltida kyrkogården saknade ett tydligt system med
gångar och kvarter. Man gravsätte folk efter deras gårds- eller by-
tillhörighet i grupperingar med olika form, vilket var en förkristen
sedvänja. Det var ovanligt att man satte en vård över graven. Gravar
markerades istället endast av en jordhög. Om en vård trots allt sattes
upp var den vanligen av trä, men sten eller smide förekom undan-
tagsvis. Det var också vanligt att man använde sig av kyrkogården
även på ett nyttobetonat sätt, där exempelvis hö kunde bärgas.

Den medeltida kyrkogårdens utformning levde kvar väldigt
länge, och påminde mest om en äng med små gravkullar och en-
staka spridda vårdar. I stort sett börjades förnyelsen under tidigt
1800-tal, men ännu vid sekelskiftet 1900 hade många landsorts-
kyrkogårdar kvar den ålderdomliga ängskaraktären. Förnyelsevägen
började i städerna genom nya bestämmelser om externa begravn-
ingsplatser. Gravsättningar på stadskyrkogårdarna förbjöds av
hygieniska skäl och i stället skulle friliggande begravningsplatser
förläggas utanför städerna. Denna process inleddes på 1780-talet
och en tydlig kunglig förordning från 1815 angav att begravingar
innanför stadskärnan måste upphöra och att begravningsplatser –
utan andra kyrkobyggnader än t ex gravkapell – skulle anläggas
utanför stadsområdena. År 1805 beslutades dessutom att staten
genom sin myndighet Överintendentsämbetet skulle ansvara och
ha överinseende över att kyrkogårdar och begravningsplatser blev
prydligt och hälsosamt anlagda.

Runt om i landet anlades många begravningsplatser precis ut-
anför stadskärnorna under de första decennierna av 1800-talet. De

anlades med symmetriska gångsystem och kvartersindelningar, trädplanteringar för att förbättra luftkvaliteten och stenmurar med smidesgrindar. I de arkitektoniskt anlagda begravningsplatserna exponerades vissa gravar tydligare än andra. Att begravas utifrån vilken gård eller by man tillhörde ersattes nu av kategorierna köpegravar respektive allmänna gravar. Detta var en social indelning där de som ville och hade förmåga att köpa sin gravplats både fick en större sådan för hela sin familj och en bättre placering utmed gångar eller nära entréerna. Köpegravarna anlades ofta med grusbäddar och stenramar och senare även häckomgärdningar. Andra begravdes kostnadsfritt utmed den så kallade allmänna linjen. Där gravsattes man tätt i en kronologisk ordning allt eftersom dödsfallet inträffade. Man begravdes således oberoende om ens man eller hustru eller övrig familj låg på annan plats. Gravvårdarna var oftast små, oansenliga och inte särskilt varaktiga. Indelningen av kyrkogården mellan köpegravs område å ena sidan och allmänt område å den andra speglade ett socialt uppdelat samhälle.

Trädkransen utefter kyrkogårdens yttre begränsningar introducerades först på städernas begravningsplatser, men nådde under 1800-talets slut även allt fler landsortskyrkogårdar. Då introduceras också de typiska sorgeträden med ett hängande växtsätt. I början av 1900-talet planlades även kyrkogårdarna på landsorten i kvarter med symmetriskt lagda gångar, grusbäddar på gravarna och välklippta häckar eller stenramar runt om.

På 1920-talet började en ny typ av begravningsplats att anläggas: skogskyrkogården. Dessa präglas av friväxande och naturligt förekommande träd, såsom gran, tall och björk. I begränsad omfattning används planterade och kultiverade träd. En av de tidigaste i landet var skogskyrkogården i Skillingaryd från 1922.

Vid 1900-talets mitt var kyrkogårdarna särskilt utvecklade, men nu inleddes en period av förenkling och rationalitet. Företeelsen med allmänna linjen levde kvar till mitten av 1900-talet, men upphörde officiellt 1964. Samtidigt började man av rationella skäl ta bort stenramar, häckomgärdningar och grusbäddar för att ersätta det med mer lättskötta gräsmattor. Den sociala utjämningen av ståndssamhället avspeglades på kyrkogårdarna genom allt mer enhetliga gravvårdar utan titlar och oftast i ett liggande format.

Från och med 1980-talet blev gravvårdarna återigen mer individualiserade. Idag ser vi en mångfald olika former på gravstenar från liggande naturstenar till mer fantasifullt utformade vårdar. Den ökade individualiseringen under 1900-talets slut speglas också genom de många olika begravningsformer som idag erbjuds. Förutom kistbegravning och urngravar med personliga vårdar, erbjuds också exempelvis minneslundar för aska som grävs ner anonymt utan plats för namn, men med gemensam plats för blommor. Ett annat alternativ är askgravlundar, där den plats var och en begravts på markeras.

Åsenhöga ödekyrkogård (Gnosjö kommun). På denna kyrkogård är mycket av den ålderdomliga, ängsliknande karaktär, som varit vanlig i äldre tid bevarad.

Det var i regel mer attraktivt att begravas på den södra delen av kyrkogården än den norra, som upplevdes vara olycksbringande. Ofta är kyrkan därför placerad med dragning mot norr för att skapa större ytor på den södra sidan. Detta flygfoto från 1940-talets slut visar att den södra delen av kyrkogården i Hylletofta var mer ianspråktagen än den norra, till höger. Foto JLM.

Bråneryds begravningsplats, invigd 1958, nära Huskvarna representerar det välordnade, där jämlikheten betonas på bekostnad av individualismen.

På de mer påkostade köpegravarna var både gravvård och inhägnad omsorgsfullt utformade. Här ett exempel från Norra Solberga kyrkogård i Nässjö kommun.

Tre vanliga gravvårdstyper

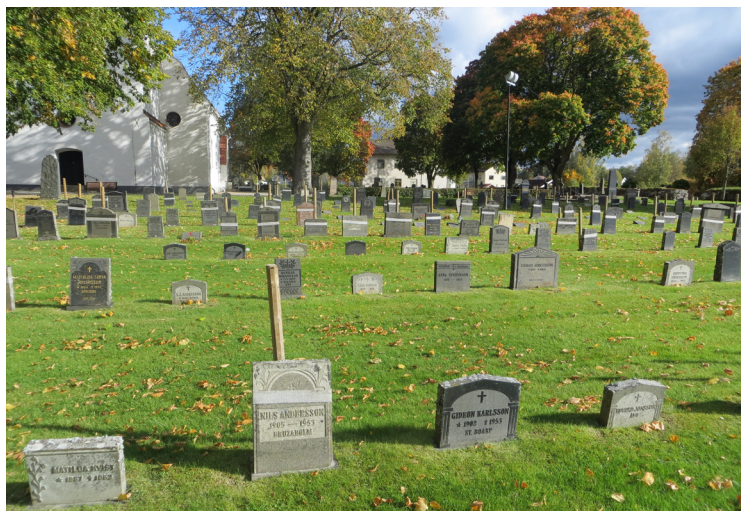
Det finns en stor variation vad gäller gravvårdarnas utformning. Före industrialismen och det sena 1800-talet användes ofta så kallade gravbrädor för att markera en grav. Vårdar av mer beständiga material som sten och metall var ovanliga och ofta förbehållna samhällets övre skikt. Prästen eller en adelsman inom socken kunde begravas i kyrkan eller nära koret och där erhålla en påkostad gravvård.

Under industrialismen utvecklas en riklig flora av olika gravmarkeringar med olika form och av olika material, främst sten. Här presenteras tre typer som är särskilt vanliga.

Från det sena 1800-talet fram till 1920-talet var det vanligt att köpegravar förseddes med påkostade vårdar med stående format. Det kunde vara högresta bautastenar, obelisker och liknande. Dessa vårdar restes ofta över samhällets övre skikt och inte sällan är de försedda med både titel, namn, årtal, hemvist och ett bibelcitat. Vårdar av denna typ är ofta påtagligt karaktärskapande och betydelsefulla i kyrkogårdsmiljön. De kan också ha ett konstnärligt värde.

I kontrast till de mer påkostade gravvårdarna finns de mindre stenarna, som restes inom den allmänna linjen. Dessa har ofta en rektangulär form utan utvecklad utsmyckning. Texten är ofta lakonisk – förnamn, ofta men inte alltid efternamn, hemvist och årtal. Dessa enkla vårdar är i sig inte iögonfallande, men berättar ändå om en viktig del av det äldre gravskicket och samhällets hierarkiska organisation.

Till höger: På kyrkogården i Ingatorp (Eksjö kommun) kan man uppleva den allmänna linjens gravområde med små anspråkslösa vårdar tämligen intakt. Nedan: Ett exempel på en gravvård från 1960-talet på begravningsplatsen i Aneby.

Tiden efter andra världskriget medförde en långtgående förenkling av gravvårdarna, som samtidigt skapade en likriktning. Stenarna tillverkades maskinellt och det fanns ofta en standardiserad uppsättning symboler som kunde tillföras och kombineras. Kyrkogårdsmiljöer som domineras av dessa stenar kan naturligtvis också ha ett kulturhistoriskt värde, men då är det i regel inte de enskilda vårdarna som är intressanta utan snarare helheten.

Lagstiftning

Kulturvärden på kyrkogårdar skyddas såväl i kulturmiljölagen som begravningslagen. Här nedan följer utdrag som har bäring på förvaltningen av kyrkogårdarnas kulturvärden.

Kulturmiljölagen (1988:950)

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön.

Ansaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas.

Bestämmelserna i denna lag syftar till att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. Lag (2013:548).

4 kap. Kyrkliga kulturminnen

1 § Kulturhistoriska värden i kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser är skyddade enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Begravningsplatser

11 § I vården av en begravningsplats skall dess betydelse som en del av vår kulturmiljö beaktas. Begravningsplatserna skall vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas eller förvanskas.

12 § Begravningsplatser enligt detta kapitel är sådana områden eller utrymmen som avses i 1 kap. 1 § begravningslagen (1990:1144). Bestämmelserna om begravningsplatser omfattar också sådana byggnader på begravningsplatsen som inte är kyrkobyggnader samt fasta anordningar såsom murar och portaler. Lag (1990:1146).

13 § I fråga om en begravningsplats som anlagts före utgången av år 1939 krävs tillstånd av länsstyrelsen

1. för att utvidga eller på något annat sätt väsentligt ändra begravningsplatsen,
 2. för att där uppföra någon ny byggnad eller fast anordning eller riva eller väsentligt ändra befintlig byggnad eller fast anordning.
- Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäligen med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen skall utföras samt den dokumentation som behövs. Lag (1999:304).

Väsentliga förändringar kan innebära till exempel ändring av omgärdning, trädplanteringar, större omplaneringar av gravkvarter,

En del gravvårdar som inte är i bruk och förvaras i kyrkan kan ha ett kulturhistoriskt värde. I så fall kan det vara aktuellt att föra in dem i kyrkans inventarieförteckning. Gravbrädor från Askeryds kyrkogård.

ändringar i gångsystem och dess beläggning och nya belysningsinstallationer.

Begravningslag (1990:1144)

7 kap. Gravrätt

Gravanordningar m.m.

25 § Gravplatsen får förses med gravanordning, om det inte strider mot vad som är avsett att gälla för den del av begravningsplatsen där gravplatsen är belägen.

26 § Gravrättsinnehavaren bestämmer gravanordningens utseende och beskaffenhet. Detsamma gäller gravplatsens utsmyckning och ordnande i övrigt. Upplåtaren får dock besluta de begränsningar i gravrättsinnehavarens bestämmanderätt som är nödvändiga för att tillgodose en god gravkultur.

Gravrättens upphörande

37 § Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av något annat skäl bör bevaras för framtiden, ska upplåtaren om möjligt lämna kvar den på gravplatsen. Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, ska den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats. Ytterligare föreskrifter om hänsynen till kulturmiljöarbetets intressen finns i kulturmiljölagen (1988:950). Lag (2013:552).

Ibland uppstår frågan om ansvar och skydd för en enskild gravvård. Så länge gravrätten inte gått ut ägs gravvården m.m. av gravrättsinnehavaren. När gravrätten gått ut övertas ansvaret av upplåtaren, vilket oftast är pastoratet. Om gravvården således står kvar på den tillhörande graven ger begravningslagen ett skydd. Om gravvården däremot flyttas till en annan plats på kyrkogården eller förvaras i kyrkobyggnaden kan det vara aktuellt att föra in den i kyrkans inventarieförteckning.

Allmänna skötselråd

Grunden för skötseln av kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar är att de inte skadas, utan ges en så lång livslängd som möjligt. De förebyggande åtgärderna är väsentliga och kan motverka uppkomsten av skador genom till exempel mekanisk åverkan, biologisk påväxt och väder.

Vid rengöring och reparation av vårdar av mjukare bergarter (kalk- och sandsten) och järn som är över 100 år gamla bör konservator för sten respektive metall kontaktas för rådgivning eller åtgärd.

En orsak till skador är mekanisk åverkan genom trädgårdsfordon och andra redskap. Varsamhet vid gräsklippning minimerar risken för sprickor och bortfall av material.

En annan orsak är nederbörd och biologisk påväxt av lavar, alger och mossor. Dessa gynnas av att en sten står skuggigt och fuktigt. Liggande hållar och stående vårdar av mjuk bergart som kalk- och sandsten är särskilt känsliga för vådrets makter. På vintern tränger fukt in i sprickor och vidgar dessa och spränger till slut bort stenmaterial. Detta kan på sikt helt radera ut en inskription eller relief. Därför är det viktigt att hålla till exempel hållar rena från löv och grenar. Känsliga vårdar och hållar av hög ålder kan med fördel ges en skyddsklädsel eller täckning permanent eller under vinterhalvåret för att motverka frostsprängning.

Vårdar och gravstaket av järn är en kategori för sig, som kräver kontinuerligt underhåll. Vid ommålning befrias metallen från rostbeläggning med stålborste. Därefter grundas järnet med mörja och slutstrykes med linoljefärg. Lagningar bör anförtros åt hantverkare eller konservator med erfarenhet av järnslagningar.

Rostande förankringsjärn och dubbar är en annan vanlig orsak till skador. När järnet rostar och utvidgar sig så sprängs stenen. Ett viktigt arbete är därför utbyte av beslag och dubbar av järn mot rostfritt stål.

Rengöring av vårdar kan ha olika syften. Ofta sker det i första hand av estetiska skäl. Som regel bör den på kulturhistoriskt värdefulla vårdar vara motiverad av hänsyn till att påväxt riskerar stenens fortbestånd (kalk- och sandsten) eller för att förbättra förståelsen av objektet och kunna tolka och uppleva inskriptioner eller utsmyckningar. Enklare rengöring kan göras med ljummet vatten med liten tillsats av såpa eller diskmedel och med mjuka borstar som inte repar. Lämplig tid för detta är tidig vår och sen höst då exempelvis lavar är mer aktiva och mjuka då. Vårdar av hårdare bergarter som granit kan rengöras med högtryckstvätt, men endast där inte förgyllning och dekorationer kan skadas. Vårdar med mycket högt kulturhistoriskt värde och påtaglig skadebild (pågående bortfall av stenmaterial eller sprickor) bör rengöras av konservator.

Marschaller och stearinljus kan avsätta sot eller stänk på gravvårdarna. Detta kan förebyggas genom att exempelvis använda lämpliga hållare.

Biologisk påväxt, troligen rödalger, på en gravvård på Villstads kyrkogård i Gislaveds kommun.

Kalksten har en förmåga att spjälka sig och spricka. Denna sten på Forserums kyrkogård i Nässjö kommun kräver insatser av en stenkonservator.

Svarttorps kyrka och kyrkogård tillkom 1869–70 på odlingsmark tillhörande Brunserys norregård. Den nya kyrkplatsen kom att hamna mer centralt i socknen.

Svarttorps kyrka och kyrkomiljö

Svarttorps socken ligger på det småländska höglandet i nordöstra delen av Tveta härad. Under medeltiden tillhörde socknen Linköpings stift och bildar idag gräns mot detta i norr. Det är ett ganska kuperat landskap med uppodlad jordbruksbygd och barrskog. Genom socknen rinner från nordost till sydväst Huskvarnaån eller Storån och odlingsmarken liksom bebyggelsen är lokaliserad till denna dalgång. På höjdryggen öster om ån löper den gamla Holavedsvägen mellan Jönköping och Tranås, en del av Eriksgatan. I norr finns sjöarna Ylen och Ramsjön. Enstaka stenåldersfynd är gjorda i området men fornlämningsbilden domineras av gravfält från järnåldern. Sockennamnet är belagt sedan 1333 och ändelsen –torp (nybygge) brukar ses som indikation på att bygd bröts först under yngre järnålder. I socknen finns de tre säterierna Ramsjöholm, Djupvarp och Strömsholm, varav Ramsjöholm under medeltiden tillhörde Vadstena kloster och senare ägdes av bl.a. ätten Adlerbeth. Bebyggelsen är spridd på slätterna kring ådalen med en koncentration vid byn Svarttorp där det även fanns post och affär samt en kvarn. Söder om byn ligger den gamla kyrkogården, invid den lilla Svarttorpssjön. Gamla kyrkan som var en romansk stenkyrka med torn i väster, enligt uppgift helgad åt St. Laurentius. Denna revs 1871 när den nya var invigd. Släkten Adlerbeths gravkor står idag på gamla kyrkogården.

Gamla kyrkskolan flyttades till platsen 1870. Den ligger i linje mitt framför kyrkans och kyrkogårdens östra entréer.

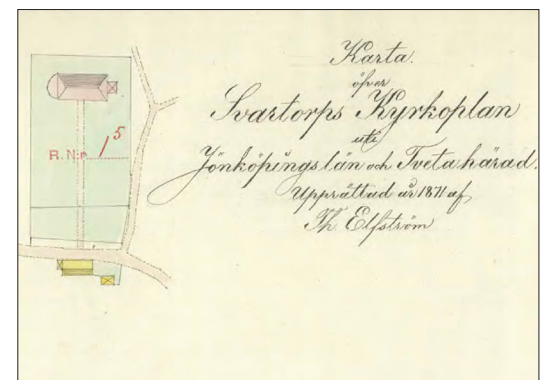
Svarttorps nya kyrka uppfördes 1869–70 efter ritningar av Ludvig Hedin vid Överintendentsämbetet. Kyrkan och kyrkogården är belägna på en svag höjd norr om Svarttorps by och ett stycke väster om landsvägen. Framför kyrkogårdens huvudentré i öster står den f.d. sockenstugan och kyrkskolan, idag församlingshem. Denna är en tvåvånings timmerbyggnad med rödfärgad locklistpanel, vita pilastrar och klassiserande portik. Sadeltaket täcks av tvåkupigt lertegel. Skolhuset byggdes initialt 1852–53 vid gamla kyrkan och flyttades till platsen 1870.

Svarttorps kyrka är en sen nyklassicistisk byggnad med drag av nygotik i form av tornlanterninens spira. Kyrkan är försedd med fullbrett kor och sakristia i absid åt söder. Väggarna är sprit- respektive slätputsade och kalkade i gulbruten kulör. Taken är plåttäckta.

Kyrkogårdens historia

Kyrkogården anlades samtidigt med bygget av den nya kyrkan 1869–70, på avstyckad mark till Brunserys norregård. Den erhöll en rektangulär plan med kyrkan förlagd i nord-sydlig riktning längst åt väster. Placeringen bestämdes utifrån grundförhållandena på platsen. Vid denna tidpunkt anlades kyrkogårdsmuren med smidesgrindar samt en huvudgång mellan kyrkans östra entré och sockenstugan. En trädkrans av alm planterades och omfattade även en allé framför kyrkans östra fasad.

Kyrkogården vid den gamla kyrkan fortsatte att nyttjas efter rivningen av den medeltida kyrkan 1871. Det kom att dröja fram till omkring 1900 innan kyrkogården vid den nya kyrkan togs i bruk. Vid denna tidpunkt anlades typisk 1800-talskyrkogård med nyklassicistisk planform och fyra till ytan likvärdiga rätvinkliga gravkvarter samt ett kranskvarter längs ringmuren. De båda kvarteren närmast kyrkan samt kranskvarteret avsattes för köpegravar medan de båda östra kvarten avsattes för allmänna gravar.

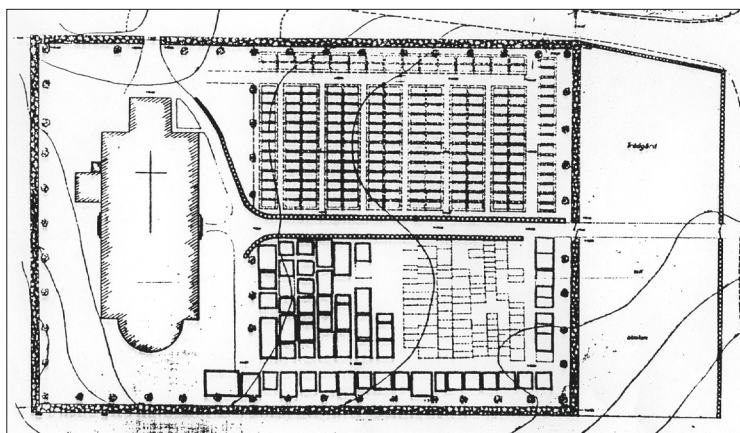

Karta öfver Svarttorps Kyrkoplän upprättad 1871. Lantmäterimyndighetens arkiv.

Foto från omkring år 1900 som visar att kyrkogården ännu stod outnyttjad vid denna tidpunkt.

På 1930-talet hade ännu inte kyrkogårdens norra hälft tagits i anspråk. År 1939 togs därför förslag till planläggning av denna del fram, vilket är signerat Karl Lundborg. Detta innebar att området planerades och dränerades samt iordningställdes med smala nord-sydliga kvarter med ryggade rader med grusgravar samt kranskvarter längs ringmuren.

Förslag till planläggning av kyrkogårdens norra hälft från 1939.

Flygfoto över kyrkogården från 1966. Stora delar av kvarteren närmast kyrkan upptas av grusgravar. De allmänna kvarteren i öster består däremot av sammanhängande gräs. Trädkransen från 1870 är nu väl uppvuxen.

Beskrivning av kyrkogården idag

Allmän karaktär

Svarttorps kyrkogård har en rektangulär form med kyrkan placerad längst i väster och sin huvudsakliga utbredning öster om denna. Den stora östra delen delas på mitten av en grusgång som kantas med oxbärshäckar och en rönnallé. Mittgången löper i axel från kyrkans östra entré via kyrkogårdens östra ingång fram till vägen och där den gamla kyrkskolan ligger i samma axel. Framför östra ingången finns en stor gräsplan ordnad med sporadiskt planterade träd och buskar samt en grusparkering. Kyrkogården har en symmetrisk plan med fyra rätvinkliga gravkvarter och ett kranskvarter längsmed ringmuren. Karaktären i den södra hälften präglas av 1800-talets nyklassicistiska kyrkogårdsideal med både köpegravskvarter med storslagna grusgravar och separat allmänna linjekvarter. Den norra hälften som togs i anspråk 1941 har en sammanhållen karaktär av efterkrigstida gravkvarter. Väster om kyrkan finns ett yngre gravbestånd med vårdar från 1985 och framåt.

Omgärdning

Kyrkogården omgärdas av en kallmurad stenmur av kilad lokal granit med inslag av mindre runda gråstenar. I väster och söder bildar muren delvis stödmur mot den lägre omgivande marken som delvis släntats upp mot muren.

Framför kyrkogården i öster finns en gräsplan med flaggstång och fritt planterade buskar och träd.

Mittgången framför kyrkans östra entré kantas av oxbärshäckar och nyplanterade rönträdd. Huvudgångarna har 2014 ordnats med packat rött stenmjöl.

Norra entrén med dekorativa smidesgrindar från 1870. Grindarna kröns av små urnor av gjutjärn.

Kyrkogårdsmuren är enhetligt lagd av kilade granitblock, här syns östra sträckningen.

Ingångar

Kyrkogården har två ingångar, en mitt framför kyrkans norra entré och en framför mittgången i öster. Båda är försedda med dubbelgrindar i dekorativt format smide från 1870. Grindarna sitter på stolpar av finhuggen granit som är infällda i ringmurens murverk.

Vegetation

Trädkransen längs muren i den norra delen, och längs den västra sträckningen, består av äldre lönnar och något yngre almar, de sistnämnda med spår av tidigare hamling. Lönnarna kan vara från den ursprungliga planteringen på 1870- eller 80-talet. I den södra delen har trädkransen förnygrats med nyplanterade lönnar omkring 2010.

Mittgången kantas av tuktade häckar av oxbär samt allé av nyplanterade röntrar. Dessa ska ha planterats på 1990-talet men röntrarna har nyligen planterats om. I det nordöstra hörnet har en skötselplats avdelats med en bokhäck.

Gångsystem

Kyrkogården har kvar sitt ursprungliga system av huvudgångar som avgränsar kvarteren med korsgång och en kransgång. Dessa är sedan 2014 med packat rött stenmjöl. Tyvärr förekommer även några gånger med svart stenmjöl i den södra delen, vilket bidragit till ett splittrat helhetsintryck. Ett numera ovanligt inslag är att samtliga tvärgångar inom gravkvarteren har bibehållits och finns kvar intakta. Kors- och tvärgångarna är belagda med grovt naturgrus. Detta är dock inte originalgruset utan ett 2014 inköpt grus med en något gråare kulör än de inhemska.

Gravvårdstyper

På kyrkogården finns uteslutande gravvårdar från 1900 och fram till idag. Utmärkande är den stora mängden bevarade grusgravar från 1900-talets första hälft varav många med, för landsortsförhållande, ovanligt påkostad utformning. Dessa är samlade i köpegravskvarteret närmast öster om kyrkans kor. Bland dessa återfinns påkostade exempel i wienerjugend med sammanhållen utformning i ljus granit och rikt dekorerade 1920-talsvårdar i polerad svart granit. Med de nya bestämmelserna om maximalhöjd på 1930-talet kom låga gavelformade vårdar, vilka även återfinns inom köpegravskvarteret. Allmänna linjen är företrädd på kyrkogården med typiska småskaliga vårdar i kronologisk följd, både i kvarter 2 och 5. Under folkhemstiden, efter andra världskriget, blev gravvårdarna enklare och mer uniforma till utformningen. Den norra hälften av kyrkogården präglas av efterkrigstidens typiska låga och breda vårdar i svart, röd eller grå granit. Samtliga har haft stenram och grusbädd från början men enbart några enstaka gravar återstår med bibehållen grusyta och stenram idag.

Norra delen av kyrkogården har efterkrigstida vårdar med typiska låga former. Endast ett fåtal har numera bibehållen grusbädd.

Beskrivning av kvarter

Område A -kvarter 4, 6 och 7

Allmän karaktär

Kyrkogårdens södra hälft togs i anspråk omkring 1900 och består av två kvarter och ett kranskvarter utmed kyrkogårdsmuren. Område A, som utgörs av kvarteret närmast kyrkan och kranskvarteret, består uteslutande av familjegravar. Gravarna är ordnade i enkla gravrader där samtliga har östlig orientering. Med en hög andel storslagna grusgravar utgör det ett ovanligt väl bevarat köpegravskvarter från sekelskiftet 1900. De tätt liggande grusgravarna bidrar till

Flertalet monumentalt utformade grusgravar präglar köpegravskvarteret i södra delen. Här grusgraven över hemmansägare Alfred Svenssons familj, ett praktfullt exempel i wienerjugend (7:012).

Området sydost om kyrkan utgör ett väl bevarat köpegravskvarter från perioden 1910–1950 med många storslaga grusgravar av en kvalitet som främst återfinns på städernas begravningsplatser.

karaktären. I kvarteret återfinns många gravar över lokalsamhällets översta skikt såsom godsägare, kyrkoherdar och under 1800-talet nyrika hemmansägare. Närmast kyrkan, där raden av träd stod fram till på 1960-talet, finns nu två västligt riktade rader med yngre gravar som formmässigt avviker från övriga kvarteret. I den östra hälften av kranskvarteret finns mer lågmälda familjegravvårdar och här har de flesta av grusbäddarna lagts igen.

Gravvårdstyper

Området domineras av grusgravar med högresta granitvårdar och stenramar från 1910- och 20-talen. En tyngdpunkt med grusgravar med monumental utformning finns närmast grusgången strax sydost om kyrkans kor. Bland dessa finns några storslagna gravar i jugend från 1910-talet i ljus finhuggen granit med kraftiga stenramar och en sammanhållen gestaltning. Här kan hemmansägare Alfred Svenssons grav från 1913 (7:012), godsägaren till Ramsjöholm Axel Fredrik Jonssons familjegrav (7:017) och Carl P Carlströms familjegrav (6:041) särskilt lyftas fram. Även kyrkoherde Svenning Henriks grav (6:019) från 1922 hör till de monumentalt utformade grusgravarna, med ett rosendekorert kors i kraftfull skala. Dessutom finns många uppresta vårdar i svart granit eller diabas, bland dessa både bauatstenar, obelisker

Grusbäddar och gångar bidrar till karaktären av tidig 1900-talskyrkogård och dessa är generellt viktiga att slå vakt om.

och rikt dekorerade vårdar i 20-talsklassicism. Vårdarna vid I Kylbergs (6:030) och H V Fornanders (6:031) grusgravar utgör båda praktfulla exempel i 20-talsklassicism med rik polerad/ etsad dekor med meanderslingor, urnor och tempelgavlar. Samtliga av dessa har haft grusbäddar och häckramar som senare lagts igen men några kvarstår än idag. Vid kyrkovården Jonas Janssons grav finns ännu del av en häckram i liguster kvar. Ett exempel på 1920-talets nyorientering där inspiration hämtades från inhemsk gravvårdskonst från 1600–1700-talen utgör hällen över kapten Harry Ramfelt av Ramsjöholm med änglahuvuden och rokokoslingor huggna i relief (7:018). I den östra delen av kvarter 6 finns flera mellankrigstida grusgravar med mindre anspråksfull utformning. Även i kranskvarterets östra del återfinns

Vissa gravar har kvar ursprungliga planteringar. I förgrunden syns bautasten vid Johan Janssons grav där även en bit av häckramen i liguster finns kvar (7:014).

Två storslaga jugendgravar i ljus granit, närmast den över Carl P Carlströms familj och längre bort godsägen Axel Fredrik Jonssons till Ramsjöholm.

Gravhällen över kapeten Harry Ramfelt till Ramsjöholm från 1924 anspelar på stormakttidens gravvårdskonst.

familjegravvårdar i mer lågmälda typer och här har samtliga grusbäddar lagts igen.

Titlar förekommer frekvent på vårdarna i området och avspeglar den sociala strukturen med gravsatta från samhället övre skikt. Här finns ett flertal godsägare, hemmansägare, nämndemän, kyrkovårdar samt en kyrkoherde, försäkringsdirektör, organistkandidat, lärarinna och mejerinna. En vård (6:005) bär vittnesbörd om nordamerikaemigrationen som var betydande i socknen i slutet av 1800-talet och i början av 1900-talet.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Området direkt sydost om kyrkan utgör ett synnerligen välbevarat exempel på köpegravkvarter från förra sekelskiftet. Många av gravarna är av en dignitet som främst återfinns på städernas begravningsplatser. Gravarna understryker områdets höga status och avspeglar förekomsten av större gods inom socknen men även närheten till staden. De mest storslagna gravarna är placerade intill grusgången, vilket är ett typiskt mönster för 1800-talskyrkogården. Det stora antalet grusgravar med uppresta vårdar är av betydelse för den övergripande karaktären. Även grusytorna mellan gravarna är karaktärsskapande inslag av värde att slå vakt om. Flera av gravarna har även en konstnärlig utformning och är därav av individuellt intresse. Enskilda vårdar med titlar som avspeglar den höga statusen inom kvarteret har även ett kulturhistoriska värde.

Kvarter 5, i södra delen, utgör ett i det närmaste orört allmänna linjekvarter vilket idag är mycket sällsynt. Detta står i tydlig kontrast till det storslagna köpe-kvarteret närmast kyrkan.

Område B –kvarter 5

Allmän karaktär

Det östra kvarteret inom kyrkogårdens södra hälft avsattes som allmänna linjekvarter i början av 1900-talet. Detta utgör ett gräskvarter med enkla nord-sydliga gravrader med vårdar vända mot öster. Karaktären av allmänt gravkvarter är allt jämnt tydlig även många vårdar tagits bort vilket bidrar till ett glest intryck.

Gravvårdstyper

Gravvårdarna är typiska allmänna linjen vårdar i svart och grå granit från perioden 1908 till 1939. Gravarna som ligger tätt och med gravsättning i kronologisk ordning är samtliga småskaliga och antingen uppresta varianter eller små liggande vårdar. Några enstaka av vårdarna utmärker sig då de är av mer påkostade material såsom kalksten eller vit marmor eller har en ovanlig utformning som det liggande genombrutna korset i ljus granit (5:112). Titlar saknas generellt och endast en vård har sådan, i det fallet en hemmansägare.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kvarter 5 utgör ett väl sammanhållet allmänna linjekvarter från 1900-talets förra hälft. Även om många gravvårdar i senare tid gallrats ur är karaktären med enbart småskaliga gravar fortfarande tydlig, detta tack vare att någon inblandning av sentida gravar inte skett. Även ursprungligen har vårdarna stått glest eftersom långt ifrån samtliga gravar varit försedda med egen vård. De kvarvarande vårdarna bör få stå kvar på ursprunglig plats. Kvarteret är känsligt för förändringar och när nya gravar infogas bör detta ske med väl anpassade vårdar som i skala och lågmäldhet i utformningen motsvarar de befintliga.

Gravvårdarna inom det allmänna kvarteret är småskaliga och oftast oansenliga. Denna uppresta skiva i vit marmor kan tyckas påkostad men är av en typ som ibland återfinns i allmänna linjen.

Kyrkogårdens norra hälft, område C, utgör ett typiskt exempel på mellan- och efterkrigstidens kyrkogård. Indelningen i långsmala kvarter med smala tvärgångar kvarstår. Däremot har merparten av familjegravarna förlorat sina grusbäddar.

Område C –kvarter 1–3 i norra hälften

Allmän karaktär

Området som omfattar den norra halvan av kyrkogården, öster om kyrkan, togs i anspråk och planerades omkring 1940. Planen är typisk för mellankrigstiden med långsmala rätvinkliga kvarter samt ett kranskvarter längs ringmuren. Området upptas av familjegravar i nord-sydliga ryggade rader där efterkrigstidens låga och breda former dominerar. Samtliga har utgjort grusgravar men efter sentida igenläggningar kvarstår endast ett 15-tal intakta idag.

Kvarteret längst i öster har uteslutande allmänna linjegravar från perioden 1942–1951.

Även om kvarteren idag upptas av gräs bidrar de kvarvarande gångarna och fåtalet bäddar till en viss gruskaraktär.

Gravvårdstyper

Den största andelen gravar utgör familjegravar från perioden 1941–1970. Kvarteret längst i öster har dock avsatts för enskilda allmänna gravar. Familjegravarna har utgjort grusgravar, de flesta med stenramar men ett litet antal inhägnade med häckar. Idag kvarstår 15 grusgravar med stenram. Vårdarna utgörs av efterkrigstidens låga typer antingen med rektangulär form eller rundbågiga, i svart och ljus granit. Formspråket är modernistiskt men med inslag av klassiserande element såsom tempelgavlar, festonger och pilastrar. Många gravar har försetts med rabatter. I det allmänna kvarteret längst i öster finns typiska småskaliga vårdar, tätt placerade i kronologisk ordning från perioden 1941–1975. Närmast kyrkan i väster finns två enkla gravrader med vårdar från 1980–90-tal, vända mot kyrkan. Även kranskvarterets östra del upptas av sentida gravar. Vården över kyrkoherde Johan Pettersson från 1946 tillhör en av få med en mer påkostad utformning (3:063).

Titlar förekommer mer sparsamt. Bland dessa finns hemmansägaren, fanjunkaren och grenadjären.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kvarteret är typiskt för mellan- och efterkrigstiden och är ovanligt med sin väl bevarade planstruktur med bibehållna tvärgångar. Även om kyrkogårdstypen är väl representerade i landet är denna del intressant med hänsyn till planstrukturen, dess enhetliga bestånd av gravvårdar och att några grusgravar trots allt finns kvar. Dessutom finns det allmänna kvarteret med en förhållandevis sammanhållen linje av småskaliga gravar bevarad.

En av grusgravarna från 1940-talet. En intressant detalj är att dekorativ krattning av grusbäddarna fortfarande är i bruk.

Denna grav över svenskamerikanen Johan E Petersson bär vittnesmål över emigrationen till Nordamerika som var omfattande i bygden (3:036).

Området väster om kyrkan består uteslutande av sentida gravvårdar i gräsmatta.

Området D –kvarter 7 och 8 väster och söder om kyrkan

Allmän karaktär

Kvarter D är litet och ligger söder och väster om kyrkobyggnaden. Det är det yngsta kvarteret på kyrkogården och gravvårdarna är placerade i en enkel rad längs med muren i väster och i dubbla söder om absiden. Alla vårdar är vända mot öster och daterade mellan 1985 och 2004.

Gravvårdstyper

Gravvårdarna i kvarteret är tidstypiska med sin enkla utformning med ingen eller diskret dekoration. De yngsta vårdarna, från 1990-talet och framåt, är mer asymmetriska i sin utformning och har inspirerats av den naturliga stenen.

Kultuhistorisk bedömning och karaktär

Det kultuhistoriska värdet är främst kopplat till kvarterets och gravvårdarnas tidstypiska utformning och till vårdar med person- eller lokalhistoriskt värde.

Det till ytan begränsade kvarteret norr om kyrkan har enbart sentida gravar.

Kulturhistorisk bedömning av kyrkogården i dess helhet

Svarttorps kyrkogård anlades samtidigt med bygget av kyrkan 1868–71. Den har idag kvar ringmuren med dess smidesgrindar och trädkransen i lönn kring den norra delen från anläggningstiden. Dessa utgör typiska inslag i 1800-talets nyklassicistiska kyrkogård. Även planstrukturen med fyra stora rätvinkliga kvarter och ett kranskvarter representerar idealtypen och finns kvar i den södra hälften. Den norra hälften, som togs i anspråk först 1940, har istället fått en mellankrigstida plan med mindre nord-sydliga kvarter.

Den södra hälften har ännu en sammanhållen och ovanligt väl bevarad karaktär av tidig 1900-talskyrkogård. Det stora kvarteret närmast kyrkan och kranskvarteret längs ringmuren utgör köpegravkvarter med en stor mängd intakta grusgravar från tiden. Karaktären av högreståndskvarter är tydlig med de många monumentalt utformade grusgravarna, vilka i flera fall håller en konstnärlig kvalitet som annars endast påträffas vid städernas begravningsplatser. Även titlarna avspeglar den höga statusen inom kvarteret med många godsägare, direktörer och kyrkoherdar. Här i närheten av kyrkans kor har många från samhällets övre skikt valt sin gravplats. Förekomsten av storgodset Ramsjöholm har vid sidan av influenserna från närbelägna Huskvarna och Jönköping säkert bidragit till den storslagna utformningen i denna del av kyrkogården. Sammanhållna gruskvarter som detta är numera en sällsynt företeelse vid länets landsortskyrkogårdar och därmed högst angeläget att bevara. Grusgravar med särskild konstnärlig utformning, över personer av lokalhistorisk betydelse inom område A bör lämnas orörda vid återlämnade. Övriga grusgravar kan åter upplåtas men bör bibehållas med oförändrade vad gäller stenramar och grusbädd. Även de grusytor som bitvis finns kvar mellan vissa av gravarna är viktiga för gruskaraktären. Förekomst av äldre växtlighet på vissa gravar, såsom ligusterhäcken vid grav 7:011 och buxbomen vid grav 7:009 bör uppmärksammas och om möjligt bibehållas.

Även kvarter 5 i den äldre södra delen utgör ett synnerligen väl bevarat exempel på ett allmänna linjekvarter från 1900-talets förra hälft. Kvarteret är kraftigt urgallrat men avsaknaden av sentida gravar, med avvikande utseende gör att det typiska intrycket av småskalighet och lågmäldhet består. De äldre allmänna linjevårdarna bör bibehållas på ursprunglig gravplats och om nya gravar ska upplåtas måste vårdarna anpassas till det lågmälda uttrycket.

Den norra delen är även den välbevarad, med sin planstruktur och många enhetligt utformade familjegravar från efterkrigstiden (område C). Vårdarna är typiska för perioden 1940–1970 med låga och breda former i stram modernism och i vissa fall med drag av nyklassicism. Samtliga familjegravar har haft grusbäddar men dessa är till största delen borttagna idag. I det östligaste kvarteret finns ännu en sammanhållen allmän linje från decennierna efter

anläggningstiden 1940 som avspeglar den sociala strukturen i lokalsamhället under folkhemstiden. Den välbevarade planstrukturen med bevarade tvärgångar är, liksom den sammanhållna karaktären av enhetligt utformade gravvårdar viktig att slå vakt om. Även de få kvarvarande grusgravarna är viktiga att bevara för att visa på gravskicket vid tiden. Grusgravar med en mer ordinär utformning kan dock upplåtas på nytt förutsatt att grusbädden och stenramen bibehålls.

Att tänka på vid förvaltning av kyrkogården

- Ringmur, trädkrans och smidesgrindar tillhör anläggningsskedet omkring 1870 och är viktiga delar av kyrkogårdens utformning. Häckarna längs huvudgången understryker planstrukturen.
- Planstruktur och grusgångar är viktiga för karaktären. I synnerhet tvärgångarna i den norra delen är numera ett ovanligt inslag i länet. Gångarna har sedan 2014 grus av skiftande kulör och bör återställas med ett enhetligt utseende. Ett lokalt naturgrus i samma kulör som grusbäddarnas bör eftersträvas.
- Nyttillskott inom området A och B bör anpassas efter befintliga gravar. Grusgravar bör bevaras intakta inom köpegravkvarteren. Typiska småskaliga vårdar bör bevaras på plats inom det allmänna kvarteret.
- Vårdar äldre än 1940 med särskild kvalitet i utformningen och vårdar med titel bör bevaras på plats, enligt urvalet i inventeringen.

Kriterier vid kulturhistorisk bedömning

Vid den kulturhistoriska bedömningen av gravanläggningarna på en begravningsplats utgår man från ett antal kriterier. Målet är att urvalet av de utvärderade gravarna skall spegla gravkulturen i vid bemärkelse inom en begravningsplats, men i förlängningen också inom ett vidare område.

Utformningen av en gravanläggning har stor betydelse vid bedömningen av det kulturhistoriska värdet. Vårdar som är påkostade, hantverksmässigt utförda, estetiskt framstående, särskilt anspråkslösa eller anknyter till en lokal tradition är ofta särskilt intressanta. Gjutna gravkors i bruksbygder är exempel på en sådan lokal tradition. Urvalet bör också spegla de breda folklagens gravskick. Om det finns sammanhållna gravkvarter med gravar som ingår i allmänna linjen eller påkostade köpegravar kan dessa olika typer av områden vara viktiga att bevara.

Gravanläggningar som har inskrifter som anger titel och hemvist för de begravda berättar mer om gravplatsen än om dessa uppgifter saknas. Med ledning av texten kan man även få veta mer om den

demografiska sammansättningen och vilka näringar som präglat trakten. Ibland finns också citat eller referenser med anknytning till Bibeln, psalmboken eller en sångbok inom väckelserörelsen. Ju fler uppgifter som står angivna desto större samhällshistoriskt värde har ofta gravvården.

Ibland är gravvårdar resta över betydelsefulla personer eller personer som haft en tydlig anknytning till församlingsarbetet, exempelvis präster, klockare, kyrkvårdar och skollärare. Detta kan förstärka det kulturhistoriska värdet på en gravvård.

Industriellt framställda gravstenar bär ibland någon form av märkning från tillverkaren. Att veta varifrån stenen kommer och vem som tillverkat den höjer gärna det kulturhistoriska värdet.

Efterkrigstidens gravskick kan upplevas enahanda och likformigt. Det finns dessutom en väldigt stor mängd gravvårdar av likande typer på länets kyrkogårdar. Det är inte rimligt att bevara dessa i lika hög grad som äldre gravvårdar, men det är ändå angeläget att ett urval av dessa bevaras i synnerhet då de ingår i kyrkogårdar med en sammanhållen gestaltning av hög kvalitet.

Förutom själva gravstenen så består många gravplatser av även gravramar, häckar, staket, växtlighet osv. Välhållna grusgravar där grusbäddar och hägnad inte tagits bort börjar bli allt mer ovanliga och det finns ofta särskild anledning att bevara dessa.

Administrativa uppgifter

Jönköpings läns museums dnr:..... 2020-230
Beställare:..... Lekeryds församling
Inventering och rapportansvarig:..... Margareta Olsson
Rapportgranskning:..... Anders Franzén
Län:..... Jönköpings län
Kommun:..... Jönköpings kommun
Socken:..... Svarttorp socken
Fastighetsbeteckning:..... Brunseryd 1:5
Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Arkiv

Antikvarisk-topografiska arkivet, Stockholm (ATA)

Handlingar rörande Svarttorps kyrkogård

Jönköpings läns museum (JLM)

Handlingar rörande Svarttorps kyrkogård

Länsstyrelsen i Jönköpings arkiv (JLST)

Handlingar rörande Svarttorps kyrkogård

Kartmaterial

Lantmäterimyndigheterna (LMA): Svarttorps socken, Brunseryd. Akt 06-SVA-279. Avsöndring 1871. Karta över kyrkoplan upprättad av Th. Elfström.

Tryckta källor och litteratur

Bengtsson, Rune & Bucht, Eivor (red.). 1992. *Kyrkogårdens gröna kulturarv*. Alnarp.

Hansson, Hans-Erik, Bielawski, Jarema & Jönsson, Karna. 2002. *Vård av gravstenar*. Stockholm.

Jonsson, Magdalena (red.). 2009. *Ett levande kulturarv: kyrkogårdar i Växjö stift*. Växjö.

Jönköpings län i porträtt och bild. Halmstad 1941.

Schönback, Hedvig. 2008. *De svenska städernas begravningsplatser 1770-1830: arkitektur, sanitet och det sociala rummet*. Diss. Uppsala.

Svala, Catharina. 2010. *Kyrkogårdsmuren: kultur och konstruktion*. Alnarp.

Theorell, Anita, Wästberg, Per & Hammarskiöld, Hans. 2001. *Minnets stigar: en resa bland svenska kyrkogårdar*. Stockholm.

Westerdahl, Maria. 1996. *Den svenska skogskyrkogården: en bild från norr till söder*. Alnarp.

Manbo, Ia. 2007. *Svarttorps kyrkogård, Kulturhistorisk karakterisering och bedömning. Svarttorps socken i Jönköpings kommun. Växjö stift*. Jönköpings läns museum, Byggnadsvårdsrapport 2007:52

Ny Smålandsbeskrifning. Växjö 1914.

Rogberg, Samuel. *Historisk beskrifning om Småland.* Karlskrona 1770.

Svarttoro i gången tid. Svarttorps hembygdsförening 1983.

Svenskt ortnamnslexikon. Uppsala 2003.

Sverige. Geografisk beskrivning. Del IV. Stockholm 1931.

Sveriges bebyggelse. Landsbygden. Jönköpings län III. Uddevalla 1957.

Urval Kulturhistorisk värdefulla gravar

001:3	002:3	003:3	004:3	005:3	006:3	007:3	008:3	009:3	010:3	011:3	012:3	013:3	014:3	015:3	016:3	017:3	018:3
001:2	002:2	003:2	004:2	005:2	006:2	007:2	008:2	009:2	010:2	011:2	012:2	013:2	014:2	015:2	016:2	017:2	018:2
001:1	002:1	003:1	004:1	005:1	006:1	007:1	008:1	009:1	010:1	011:1	012:1	013:1	014:1	015:1	016:1	017:1	018:1

4

016	017	048	049	080	081	112	113
015	018	047	050	079	082	111	114
014	019	046	051	078	083	110	115
013	020	045	052	077	084	109	116
012	021	044	053	076	085	108	117
011	022	043	054	075	086	107	118
010	023	042	055	074	087	106	119
009	024	041	056	073	088	105	120
008	025	040	057	072	089	104	121
007	026	039	058	071	090	103	122
006	027	038	059	070	091	102	123
005	028	037	060	069	092	101	124
004	029	036	061	068	093	100	125
003	030	035	062	067	094	099	126
002	031	034	063	066	095	098	127
001	032	033	064	065	096	097	128

5

6

040:2	040:1	041:3	042:1	057:2
040:3	041:2	041:6	043:1	057:1
040:4	042:3	041:5	043:2	056:2
040:5	043:4	041:4	043:3	056:1
040:6	044:1	041:7	044:1	055:2
040:7	044:2	041:8	044:2	055:1
040:8	045:1	041:9	045:1	054:2
040:9	045:2	041:10	045:2	054:1
040:10	046:1	041:11	046:1	053:2
040:11	046:2	041:12	046:2	053:1
040:12	047:1	041:13	047:1	052:2
040:13	047:2	041:14	047:2	052:1
040:14	048:1	041:15	048:1	051:2
040:15	048:2	041:16	048:2	051:1
040:16	049:1	041:17	049:1	050:2
040:17	049:2	041:18	049:2	050:1

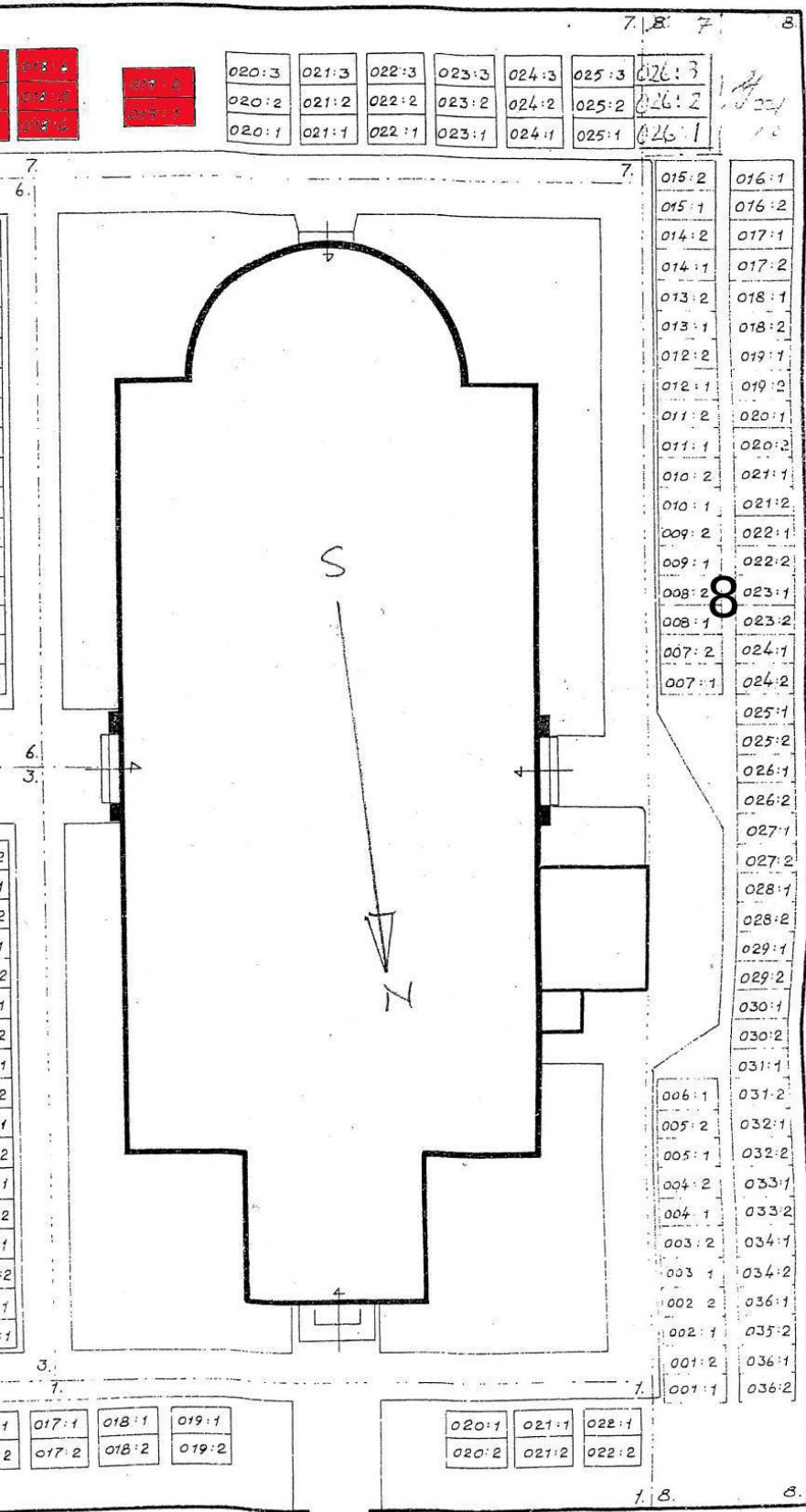
6

017	018	051	007:2	008:1	022:1	023:1	036:1	037:1	058:1	059:1	063:2	064:1	077:1	078:1	095:1
016	019	050	006:2	008:2	021:1	023:2	035:2	038:1	058:2	063:1	064:2	076:1	078:2	095:2	
015	020	049	006:1	009:1	020:3	024:1	035:1	038:2	049:2	058:3	065:1	075:1	079:1	094:1	
014	021	048	005:2	010:1	020:2	025:1	034:2	039:1	049:1	058:4	065:2	074:2	079:2	094:2	
013	022	047	005:1	010:2	020:1	025:2	034:1	039:2	048:1	058:5	066:1	074:1	080:1	093:1	
012	023	046	004:2	011:1	019:2	026:1	033:2	040:1	047:1	058:6	066:2	073:2	081:1	092:1	
011	024	045	004:1	011:2	019:1	026:2	033:1	040:2	046:1	058:7	067:1	073:1	081:2	092:2	
010	025	044	003:2	012:1	018:1	027:1	032:2	041:1	045:1	058:8	067:2	072:3	082:1	091:1	
009	026	043	003:1	012:2	017:2	027:2	032:1	041:2	044:1	058:9	068:1	072:2	082:2	091:2	
008	027	042	002:2	013:1	017:1	028:1	031:2	042:1	045:2	058:10	068:2	072:1	083:1	090:1	
007	028	041	002:1	013:2	016:1	028:2	031:1	042:2	044:2	058:11	069:1	071:2	083:2	090:2	
006	029	040	001:2	014:1	015:2	029:1	030:2	043:1	044:1	058:12	069:2	071:1	084:1	089:1	
005	030	039	001:1	014:2	015:1	029:2	030:1	043:2	044:2	058:13	070:1	070:2	084:2	089:2	
004	031	038											085:1	088:1	
003	032	037											085:2	088:2	
002	033	036											086:1	087:1	
001	034	035													

2

001:1	002:1	003:1	004:1	005:1	006:1	007:1	008:1	009:1	010:1	011:1	012:1	013:1	014:1	015:1	016:1
001:2	002:2	003:2	004:2	005:2	006:2	007:2	008:2	009:2	010:2	011:2	012:2	013:2	014:2	015:2	016:2

1

Klassificering

De gravvårdar som bedömts ha ett kulturhistoriskt värde har klassificerats i två olika klasser, klass 1 respektive klass 2.

Klass 1

Avser gravplatser med mycket högt kulturhistoriskt värde. Det innebär att gravvården i sig själv genom sin utformning och historia är omistlig för kyrkogården och för socknens historia. Dessa bör bevaras på plats när gravrätten upphör och utan förändringar.

Klass 2

Avser gravplatser med högt kulturhistoriskt värde med hänsyn till kulturmiljön på begravningsplatsen, för ett kvarter eller en specifik tidsepok. De skapar en karaktär som utgör en viktig del av kyrkogårdens historia. Dessa bör bevaras på plats och utan förändring, men det kan vara möjligt att återanvända en vård för att bibehålla en karaktär på en del av kyrkogården, eller att i undantagsfall flytta vårderna om det är personhistoria eller titel som är det intressanta.

Urval Kulturhistorisk värdefulla gravar

Område A

Gravnr.	Beskrivning	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
4:001	Upprest vård i historiserande stil av polerad svart granit. Dekor med ekgren och vilande kors. 1918.	Här vilar Aron Eng *1834 + 1918 och hans maka Johanna *1840 +1921 Ps. 90 Från Tockeryd	Klass 1. Tidstypisk vård med framträdande placering invid östra entrén.	
4:003	låg upprest liggare med rundbågigt krön i krysshämrad och polerad Tranåsgranit med drag av wienerjugend. Dekor med rosensranka.	KYRKOVÅRDEN JOH. ANDERSSON *1843 +1917 HANS MAKAS KRISTINA *1848 +1923 FAGERHULT UPP. 22 12-14	Klass 1. Tidstypisk vård med konstnärlig utformning och titel.	
4:004	Spetskrönt mindre obelisk i finhuggen och polerad svart granit. Nygotiskt kors.	Charlotta Andersson Fr. Hult *1850 +1916 2 Kor. 5:1.	Klass 1. Tidstypisk vård.	
4:005	Två småskaliga liggare i svart polerad granit vid barngravar.	GÖTE YNGVE 5 dagar 1915. ALLAN YNGVE 6 dagar 1916	Klass 1. Tidstypiska vårdar vid tidiga barngravar.	

4:010	Vård i formen av en bibel i finhuggen ljus granit. 1927.	J. JOHANSSON *1855 +1928 HANS MAKÅ ELISE *1867 +1927 SKILJAS FÖR ATT MÖTAS	Klass 1. Tidstypisk vård med särpräglad form.	
4:011	Liggare i svart polerad granit vid barngrav	ELNA *1917 + 1922	Klass 1. Tidstypisk barngrav.	
6:004	Grusgrav med stenram och låg vård och stenram i grovhuggen ljus granit. Vård med svängt krön. Ram med markerad ingång. Vård nedvält.	Inskription dold på grund av att vården var nedvält. Graven tillhör August och Hilma Johansson.	Klass 2. Karaktärsskapande grusgrav. Vård bör åter resas upp.	
6:005	Grusgrav med upprest kors i finhuggen och polerad ljus granit med förgylld text. Stenram i grovhuggen ljus granit. Rabatt med funkia.	SVENSKAMERIKANEN BROR LENNART JOHANSSON *1906 +1938 HASSLARP ÄLSKAD-SAKNAS	Klass 1. Karaktärsskapande grusgrav. Titel med referens till amerikaemigrationen.	

6:007	Grusgrav med stenram och låg modernistisk vård i finhuggen och polerad ljus grnit. Vård med gryningsmotiv och kors.	OSKAR KARLSSON *1876 + 1958 HILMA KARLSSON *1882 +1938 ÅKERDAL	Klass 2. Karaktärsskapande grusgrav av mer ordinär typ.	
6:008	Grusgrav med sammanhållen utformning av finhuggen och polerad svart granit. Gavelvård med vinkelbruten livsten och flyglar, motiv med kolonner, kors och palmblad. Stenram med hörnpollare.	Nämndeman KLAS GUSTAFSSON FAMILJEGRÄV	Klass 1. Karaktärsskapande grusgrav med sammanhållen utformning. och titel.	
6:009	Grusgrav med låg/bred vård och stenram i ljus granit. Vård krysshamard och polerad med volutformat krön, motiv med kors och morgonstjärna.	KARL JOHANSSON FAMILJEGRÄV Fr. GÅVANÄS	Klass 1. Karaktärsskapande grusgrav.	
6:010	Grusgrav med småskalig låg vård och stenram i finhuggen grå granit, modernistisk vård med dekorativ slinga. Dekorativ krattning, rabatt.	E. EKFLDTS ÖVRÄVAD FAMILJEGRÄV	Klass 2. Karaktärsskapande grusgrav av mer ordinär typ.	

6:011	Grusgrav till enskild grav med låg/bred vård och stenram i ljus granit. Vård med stickbågit krön och stiliserade morgonstjärnor. Rabatt med funkia.	JOHAN AXEL JOHANSSON HASSLARP *1897 +1940 JOH. 3:16	Klass 2. Karaktärsskapande grusgrav av mer ordinär typd. Stenram i behov av justering.	
6:012	Grusgrav med stenram i finhuggen ljus granit. Mindre vård med stickbågit krön av finhuggen och polerad ljus granit. Rabatt. Sekundärsten.	WIKTOR SVENSSON FAMILJEGRAV RAMSJÖHOLM	Klass 2. Karaktärsskapande grusgrav. Vård bör åter resas upp.	
6:013	Grusgrav med sammanhållen utformning i grovhuggen svart granit. Gavelvård med gryningsmotiv och kors.	David Andersson Familjegrav Heljagården	Klass 1. Karaktärsskapande grusgrav med sammanhållen gestaltning.	
6:014	Grusgrav med vård och stenram i svart granit. Vård med volutformat krön och oval polerad inskriptionstavla. Iriptionsmedaljong och stiliserad blanrankor.	G. JOHANSSON 1854-1940 Hustrun EMMA 1855 -1943 Henning o Arvid Månstorp	Klass 1. Karaktärsskapande grusgrav.	

6:015	Grusgrav med vård och ram i ljus finhuggen granit. Modernistisk vård med oljelampa kors och rundade hörn. Rabatt.	OTTO KARLSSON *1869 +1959 OCH HANS MAK ANNA KARLSSON *1875 +1951 ÖVRAD	Klass 2. Karaktärsskapande grusgrav av mer ordinär typ.	
6:016	Grusgrav med vård och stenram i krysshamrad ljus granit. Vård med svängt krön och morgonstjärna och stiliserade blomrankor huggna i relief. Tillverkad vid C A NYSTRANDS STENHUGGERI JÖNKÖPING (enligt skylt på ramen).	MEJERINNAN ANNA NILSSON FRÅN HESSLARP *1861 '1936	Klass 1. Karaktärsskapande grusgrav med kvalitet i utformningen. Vård med angiven tillverkare och titel. Anna Nilsson var mejerska vid Ramsjöholms gods.	
6:017	Grusgrav med upprest vård i svart polerad granit. Stenram i grovhuggen ljus granit. Vård med volutformat krön och kors.	Karl Johanssons Familjegrav Brobyholm	Klass 1. Karaktärsskapande grusgrav.	
6:018	Grusgrav med lågt smidesstaket på stenram av krysshamrad ljus granit. Upprest modernistisk vård med rundbågigt krön och hjulkors. Krysshamrad yta.	FÖRSÄKRINGSDIREKTÖREN CARL EKWALL FRÅN JÖNKÖPING *1875 +1942 OCH HANS MAK ADGA MARIA EKWALL FÖDD HENRIKS *1881 +1963 FIL. KAND. IKA EKWALL '1908 1930 SALIGA ÄRO DE RENHJÄRTADE, TY DE SKOLA SE GUD	Klass 1. Karaktärsskapande grusgrav med konstnärligt påkostad utformning och en framträdande placering. Titel. Bibelcit. Smidesstaket i behov av målning.	

6:019	Grusgrav med monumental utformning. Storskaligt kors i finhuggen svart granit med skulpturalt huggen rosedekor på korsets sidor. Krysshamrat postament. Stenram av finhuggen ljus granit med svängd profil utvändigt. Samtida liggare i finhuggen svart granit (1932).	KYRKOHERDE SVENING HENRIKS *1848 +1922 OCH HANS MAK ALMA HENRIKS FÖDD ALMÉN *1854 +1938 1 TIM. 1:15. SV.PS. 69. SVARTTORPS OCH LEKERYDS FÖRSAMLINGAR RESTE DENNA STEN LYDIA HENRIKS *1893 +1932	Klass 1. Kyrkoherdegrav med monumental utformning och framträdande placering. Svenning Henrik var kyrkoherde i Svarttorp 1894–1922.	
6:020	Låg bred vård i finhuggen och polerad ljus granit. Segmentbågigt krön och stiliserade dekor med blommor vid sidorna.	KYRKOVÄRDEN CARL GUSTAVSSON *1855 +1935 HANS MAK ANNA SOFIA *1857 +1934 HÄSSLARP UPP.3,5	Klass 2. Tidstypisk vård med titel.	
6:021	Bred låg funktionalistisk vård i finhuggen och polerad ljus granit, vinkelbrutet krön lunett-formad inskriptionstavla.	CARL PLYM FAMILJEGRÄV	Klass 2. Tidstypisk vård med titel.	
6:022	Grusgrav med låg, bred funktionalistisk vård och stenram i ljus finhuggen granit. Vård med stiliserade dekor i relief. Rabatt.	BRÖDERNA SOLMARK GUSTAV 1907-1931 KARL-ERIK 1914-1936 FREDRIK 1904-1943 ÖVRÅVAD	Klass 1. Karaktersskapande grusgrav med tidstypisk vård.	
6:023	Vård med volutformat krön i svart finhuggen och polerad granit. Oval inskriptionstavla omgiven av stiliserade bladranka i relief. Förgylld text.	AUGUST GUSTAFSSON *1885 +1962 HANNA GUSTAFSSON *1884 +1934 Sonen GERHARD *1912 +1931 Månstorp	Klass 2. Tidstypisk vård med påkostad utformning.	

6:025	Småskalig funktionalistisk vård i svart finhuggen och polerad granit.	KARL JOHANSSON 1856–1939 Hustrun HEDVIG JOHANSSON 1861–1930 Nyholmen	Klass 2. Tidstypisk vård.	
6:026	Grusgrav med upprest vård och stenram i finhuggen svartgranit. Vård med volutformat krön och kors. Sekundärsten. Naturgrus.	HEMMANSÄGAREN O. GUSTAFSSONS FAMILJEGRAV LUTARP	Klass 1. Karaktärsskapande grusgrav. Titel.	
6:027	Vinkelkrönt mindre obelisk i polerad svart granit. Gryningsmotiv samt blad- och korsdekor på basen. Förgylld text. 1929.	Oskar Ekbloms Familjegrav	Klass 2. Karaktärsskapande vård.	
6:030	Högrest vård i 20-talsklassicism av polerad svart diabas. Volutformat krön med rik dekor bestående av meanderslinga, fetong samt kors omgivet av krans, timglas på basen. Förgylld text.	HEMMANSÄGAREN I KYLBERG *1860 + 1927 Hustrun IDA KYLBERG *1855 +1933 Joh. 14:1 Från Lövfällan	Klass 1. Karaktärsskapande vård med kostnärligt påkostad utformning med framträdande placering.	

6:031	Grusgrav med upprest vård av polerade avrt granit. Stenram av finhuggen ljus granit med hörnpollare. Vård med volutformat krön och rik dekor bestående av blomsterurna vid krön och tempelgavel med kors/törnekrona vid bas. Vård står på stenblock.	Godsägaren H. V. FORNANDER *1867 +1924 Hans maka HELGA *1865 +1942 Nordanvik Ps. 63.	Klass 1. Karaktärsskapande grusgrav med konstnärligt påkostad utformning och framträdande placering.	
6:032	Grusgrav med stenram och vård i finhuggen polerad svart granit. Vård med tempelgavelform med blomrankor. Stenram polerad och med hörnpollare. Rabatt med idegran. Sekundärsten. Förgylld text.	GODSÄGAREN J.E. JOHANSSON DJUPVARP FAMILJEGRAV GUD ÄR VÅR TILLFLYKT	Klass 1. Karaktärsskapande grusgrav med konstnärligt påkostad utformning över person av lokalhistorisk betydelse. Johan Emanuel Johansson var ägare till Djupvarps herrgård från 1916.	
6:034	Upprest vård i polerad svart granit. Vinkelbrutet krön med blomsterurna.	HEMMANSÄGAREN F.O. SJÖBERG *1852 +1925 HANS MAKAS KRISTINA *1857 +1939 PS.27. 4.v.	Klass 1. Karaktärsskapande vård med titel.	
6:035	Småskalig vård i finhuggen och polerad ljus granit, med vinkelbrutet krön och kors. Förgylld text.	G.E. Wigells Familjegrav	Klass 2. Tidstypisk vård.	

6:036	Upprest obelisk av polerad svart granit med vinkelbrutet krön. Rik dekor med nygotiskt kors och stjärna i medaljong vid basen.	Hemmansägaren J. A. Jonsson Roestorp *1866 +1926 Hustrun Solfia *1873 +1935	Klass 1. Karaktärsskapande vård med titel.	
6:038	Stenblocksformad vård i svart granit med polerad framsida.	Hemmansägaren LUDVIG ANDERSSON *1854 +1923 Hans Maka EDLA *1857 +1939 Lutarp Joh. Upp. 22:14	Klass 1. Karaktärsskapande vård med titel.	
6:039	Vård i finhuggen och polerad svart granit i formen av ett kors på postament. Korset polerat. Postament med svängt krön och oval inskriptionstavla. Förgylld text.	Nämдемannen J. A. Johansson Fr. Hasslarp *1854 +1921 Hans Maka Frida *1870 1953 JES. 59:1.	Klass 1. Karaktärsskapande vård med påkostad utformning och titel.	
6:041	Monumentalt utformad grusgrav. Högre vård i ljus granit i naturromantisk stil med stickbågigt krön och ekbladsdekor huggen i relief. Polerad inskriptionstavla. Stenram i finhuggen ljus granit med rundat krön och markerad entré. Rabatt i trä. Två sekundärstenar.	MATHILDA CARLSTRÖM *1938 +1921 CARL P. CARLSTRÖM *1860 +1943 HILDA CARLSTRÖM *1858 +1949 SELMA CARLSTRÖM *1889 +1920 ALGOT CARLSTRÖM *1899 +1920 La Björnaryd Ebr. 4:9.	Klass 1, Karaktärsskapande grusgrav med konstnärligt påkostad utformning och framträdande placering.	

7:007	Storskalig upprest vård i finhuggen polerad ljus granit. Vinelbrutet krön med stiliserat gryningsmotiv.	HEMMANSÄGAREN A. J. JOHANSSON *1856 +1919 HANS MAKÅ MATHILDA *1862 +1943 DOTTERN AGDA *1890 +1965 FAGERHULT	Klass 1. Karaktärsskapande vård med konstnärligt påkostad utformning. Titel.	
7:006	Mindre spetskrönt obelisk i svart polerad granit. Förgylld text.	Alfred Lugns Familjegrav	Klass 2. Karaktärsskapande vård.	
7:008	Grusgrav med vård och stenram i svart granit. Mindre vinkelbruten obelisk med finhuggen och polerad yta. Dekor med kors och palmlblad på basen.	KARL HOLMS FAMILJEGRÅV.	Klass 1. Karaktärsskapande grusgrav.	
7:009	Grusgrav med stenblocksformad vård och stenram i svart granit. Vård i nationalromatisk stil med polerad inskriptionstavla med gravstensform. Rabatt med boxbom och vindelväxt.	HÄR VILAR DAVID JOHANSSON FR. TOCKERYD *1876 +1917 HANS MAKÅ IDA KRISTINA *1879 +1965	Klass 1. Karaktärsskapande grusgrav med konstnärligt påkostad vård.	

7:010	Mindre spetskrönt obelisk i svart granit med nygotiskt kors.	S. J. FROM *1847 +1935 HANS MAK SOFIA FROM *1848 +1915 JOH. 11:25 Vården rest av en kär vän i Amerika.	Klass 1. Tidstypisk vård med referens till nordamerika- emigrationen.	
7:011	Högrest blockformad vård i svart diabas med polerad framsida. Förgylld text och kors. Omgiven av rak ligusterhäck, del av borttagen omgärdning. Rabatt. Sekundärsten med anpassad utformning.	F.d. Kyrkovården Johan Jansson Fr. Tockeryd *1832 +1920 Dottern Agda Johansson *1876 +1930	Klass 1. Karaktärsskapande vård med påkostad utformning och delvis bevarad häckram.	
7:012	Grusgrav med sammahållen och storslagen utformning i winerjugend. Allt i krysshamrad ljus granit. Vård med vinkelbrutet krön, flyglar och dekor med rosenbård och meanderslinga i huggen relief. Stenram med hörnpollare.	HEMMANSÄGAREN ALFRED SVENSSON F. 1854 D.1931 ANNA SOFIA SVENSSON F. 1852 D. 1933 HULDA THERESIA SVENSSON F. 1877 D. 1913 FRÅN TOCKERYD	Klass 1. Karaktärsskapande grusgrav med konstnärligt påkostad utformning och framträdande placering. Titel.	
7:013	Obelisk i polerad rödsvart granit.	Lärarinnan ESTER NEMI JONSON *1883 +1913 OrganistKandidaten GUSTAF EINAR JONSON *1892 +1913 Uppb. 7:14-17.	Klass 1. Karaktärsskpande vård.	

7:014	Vinkelbruten mindre obelisk i polerad svart granit. Dekor med kors och ekblad.	Kyrkovärden Johan Danielsson *1847 +1920 Hustrun Kristina Augusta Danielsson *1841 +1910 Dav. Ps. 23 Fr. Brunseryd	Klass 1. Karaktärsskpande vård. Titel.	
7:015	Vinkelbruten mindre obelisk i polerad svart granit med kors.	AUGUST FRIDLUND *1866 +1919 Ps. 90:12	Klass 1. Karaktärsskpande vård.	
7:015	Vinkelbruten mindre obelisk i polerad svart granit. Dekor med kors och ekblad.	Nämndemannen S.A. Fridlund *1835 +1918 Hustrun Stina Kajsa Fridlund *1826 +1914 Fr. Fagerhult Uppb. 14:13.	Klass 1. Karaktärsskpande vård. Titel.	

7:016	Mindre vård av svart granit historiserande stil med spetsbågigt krön och polerad dekor med kors, hand och bukett.	HEMMANSÄGAREN C.H. JOHNSON FR. FAGERHULT 1833-1914 DAV.23 PS. HUSTRUN CAROLINA 1840-1927 DAV. 103 PS.	Klass 1. Karaktärsskypande vård med kvalitet i utformningen och titel.	
7:017	Monumental grusgrav i winerjugend av finhuggen ljus granit. Stenram med ketting mellan pollare. storskaligt hjulkors med rosedekor i relief. Även pollare försedda med denna dekor. Tre sekundärstenar. Krattad grusbädd.	GODSÄGAREN AXEL FREDRIK JONSSON RAMSJÖHOLM *1845 +1917 OCH HANS MAK MARIA LOVISA JONSSON FÖDD STÅHLBERG *1847 +1921	Klass 1. Karaktärsskypande grusgrav med hög kvalitet i utformningen och titel.	
7:018	Monumental grusgrav med stor skulpturalt huggen håll i ljus röd granit. Dekoren består av växtranka längs kanten samt änglahuvuden vid hörnen. Stenram med sluttande kant och entre omgiven av pollare. Krattad grusyta. Sekundärsten.	HÄR VILAR ÄGAREN AV RAMSJÖHOLM KAPTENEN HARRY EDVARD RAMFELT *1875 +1924 OCH HANS MAK AGNES PAULINA RAMFELT F. HENRIKS *1884 +1953 JAG ÄR UPPSTÅNDELSEN OCH LIVET JOH. 11:25	Klass 1. Karaktärsskypande grusgrav med hög kvalitet i utformningen och titel.	
7:019	Grusgrav med mindre håll i modernistisk stil av polerad ljus granit. Dekor med refflad kantbård annars slät. Stenram finhuggen med karnisprofil.	KAMMARRÄTTSRÅDET H A HEMRIKS *1886 +1954	Klass 1. Karaktärsskypande grusgrav med hög kvalitet i utformningen och titel.	

Område B

Gravnr.	Beskrivning	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
5:037	Småskalig vård i formen av att stående marmorplatta.	HUSTRUN STINA LISA EKLUND *1842 +1914 FR. GALLARP UPPB.	Klass 1. Typisk allmänna linjenvård inom välbevarat kvarter.	
5:105	Småskalig liggare av finhuggen ljusröd kalksten.	Svärtydd	Klass 1. Typisk allmänna linjenvård inom välbevarat kvarter.	
5:112	Liggande genomgrutet kors i grå granit.	Utan inskription	Klass 1. Allmänna linjenvård med säregen utformning inom välbevarat kvarter.	

Område C

Gravn.	Beskrivning	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
1:011	Modernistisk vård i finhuggen och polerad ljusröd granit med rundade hörn och korsmotiv.	EMANUEL EKELUND *1881 +1961 LYDIA EKELUND *1878 +1974	Klass 1. Tidstypisk vård över person av lokalhistorisk betydelse. Emanuel Ekelund var kantor och organist i Svarttorp.	
1:012	Grusgrav med låg/bred vård och stenram i finhuggen svart granit. Vård med tempelgavelmotiv och kors.	EFRAIM SVENSSON *1881 +1968 SIGNE SVENSSON *1901 +1959 ANVARP	Klass 2. Efterkrigstida grusgrav.	
1:014	Modernistisk vård i finsågad och polerad svart granit och krönkors av koppar. 1958. Rabatt med grus. Sekundärsten.	ARTUR JOHANSSON *1883 +1971 NAEMI JOHANSSON *1886 +1958 BRUNSERYD SV. PS. 287	Klass 1. Tidstypisk vård med påkostad utformning över person av lokalhistorisk betydelse. Artur Johansson var kyrkovård, ordf. i brandstodsbolaget och ledam. i kommunfullmäktige.	
2:021	Småskalig vård i finhuggen ljus granit med festong.	MÄRTHA PETTERSSON *1897 +1951 VILA I FRID	Klass 1. Typisk allmänna linjenvård.	
2:023	Småskalig vård i ljus grovhuggen granit.	KARL JOHANSSON	Klass 1. Typisk allmänna linjenvård.	

2:027	Småskalig vård i svart granit.	JOHAN KARLSSON *1863 +1949 SKYTTHEMMET	Klass 1. Typisk allmänna linjenvård.	
2:029	Mer ordinär vård i finhuggen svart granit	MATHILDA FRIDELL *1850 +1949 PS 23	Klass 1. Typisk allmänna linjenvård.	
2:031	Småskalig vård i ljus polerad granit.	HANNA GUSTAVSSON *1872 +1944	Klass 1. Typisk allmänna linjenvård.	
2:032	Småskalig liggare i svart polerad granit.	IDA LIND *1872 +1943	Klass 1. Typisk allmänna linjenvård.	
2-033	Småskalig vård i ljus polerad granit. Nedvält.	LYDIA LIND 1884-1942	Klass 1. Typisk allmänna linjenvård. Bör resas.	

3:007	Grusgrav med modernistisk vård i finsågad och polerad svart granit ovanlig. Rabatt med funkia.	INGEBORG JOHANSSON *1913 +1966 HÅSSLARP FRID ÖVER DITT LJUSA MINNE UPPB 5:3.	Klass 2. Tidstypisk men mer ordinär efterkrigstida grusgrav.	
3:008	Modernistisk vård i finhuggen och polerad svart granit med rundade hörn och malteserkors.	FANJUNKAREN ARVID LUTMARK *1887 +1968 GUNHILD LUTMARK *1894 +1963 EKBACKA	Klass 1. Tidstypisk vård med titel.	
3:014	Modernistisk vård i finhuggen svart granit med oljelampor.	FILIP SJÖBERG *1890 +1967 AGDA SJÖBERG *1897 +1958	Klass 1. Tidstypisk vård över person av lokalhistorisk betydelse. Filip Sjöberg var ordf. i kommunalnämnden och ledam. i kommunfullmäktigt m m.	
3:021	Småskaligt marmorkors med duva.	Sören	Klass 2. Tidstypisk vård i ovanligt material.	
3:022	Grusgrav med låg vård och stenram i finhuggen ljus granit, välvt krön, morgonstjärna och stiliserade blommor.	GRENADJÄREN KARL JOHAN SJÖÖ SJÖTORP *1872 +1958	Klass 1. Tidstypisk grusgrav med titel.	

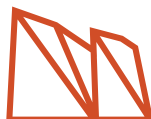
3:027	Grusgrav med låg rundbågig vård och stenram i svart granit. Vård med polerat gryningsmotiv.	GUSTAF ADOLFSSON *1880 +1955 IDA ADOLFSSON *1875 +1964	Klass 1. Karaktärsskapande grusgrav.	
3:028	Grusgrav med vård och stenram i finhuggen och polerad svart granit. Vård med förgylld text och blomdekor. Rabatt. Sekundärsten.	HEMMANSÅGAREN KNUT PETTERSSON *1880 +1955 HULDA PETTERSSON *1881 +1979 BRUNNSERYD	Klass 1. Karaktärsskapande grusgrav med titel.	
3:036	Låg rundbågig vård i finhuggen ljus granit med gryningsmotiv.	SVENSKAMERIKANEN JOHAN E. PETERSON *1869 +1962	Klass 1. Vård med referens till nordamerika-emigrationen.	
3:038	Grusgrav med modernistisk vård och stenram i ljus granit. Vård med stjärna och palmblad.	HENNING ADOLFSSON FAMILJEGRÄV STRÖMSBERG	Klass 2. Tidstypisk men mer ordinär efterkrigstida grusgrav.	
3:043	Grusgrav med låg vård och stenram i svart finhuggen granit stenram. Vård med krönbård med tandsnitt och höga ljus. Bred rabatt.	RUTH PETERSSON *1895 +1952 GUNNAR PETERSSON *1896 + 1987 SOLHEM JESUS -VÄRLDENS LJUS.	Klass 1. Karaktärsskapande efterkrigstida grusgrav.	

3:050	Grusgrav med låg rundbågig vård med polerat gryningsmotiv och oljelampor på flyglarna, rabatt och stenram slipad svart granit.	J.A. ISAKSSON *1874 +1951 H.H.MATILDA *1872 +1956 TORESTORP	Klass 1. Karaktärsskapande efterkrigstida grusgrav.	
3:051	Modernistisk grusgrav med låg vård med tempelgavelmotiv rabatt och stenram svart granit. Rabatt. Sekundärt grus av bergskross.	Claes Andersson *1883 + 1963 Lydia Andersson *1887 +1950 Högstorp	Klass 2. Tidstypisk men mer ordinär efterkrigstida grusgrav.	
3:052	Grusgrav med låg vård och stenram i finhuggen polerad svart granit. Tempelgavelmotiv.	ANNA LUND *1878 +1950	Klass 2. Tidstypisk men mer ordinär efterkrigstida grusgrav.	
3:053	Grusgrav med låg tempelgavel samt stenram i ljus finsågad och polerad granit. Rabatt.	KNUT HJ. PETTERSSON *1890 +1969 ELLEN PETTERSSON *1888 +1950 STRÖMSHOLM	Klass 2. Tidstypisk men mer ordinär efterkrigstida grusgrav.	

3:058	Storskalig grusgrav med modernistisk vård i finslipad röd granit med kors. Stenram i grovhuggen röd granit. Vård nedvält.	SVEN PETTER KARLSSON *1851 + 1948 NATANEL *1896 +1967 ARTUR *1888 +1971 HILDUR *1881 +1974 ANVARP FAMILJEGRÄV	Klass 1. Karatärsskapande grusgrav. Vården bör åter resas.	
3:060	Modernistisk vård i ljus granit.	HEMMANSÅGAREN CARL JONSSON *1862 +1953 HANS MAKÅ BETTY *1864 +1949 LUTARP	Klass 2. Tidstypisk vård med titel.	
3:062	Grusgrav med låg stickbågig vård och stenram i svart granit. Morgonstjärna och stiliserade blommor.	EDVARD LINDAHL BRUNSERYD *1872 +1946	Klass 2. Tidstypisk men mer ordinär efterkrigstida grusgrav.	
3:063	Modernistisk grusgrav med vård och stenram i svart granit. Stickbågig vård med korsprydd pelare.	KYRKÖHERDE JOHAN PETTERSSON *1882 +1946 HANS MAKÅ EDITH *1889 +1969	Klass 1. Karatärsskapande grusgrav över kyrkoherde. Johan Pettersson var kyrkoherde i Svarttorp 1922–1946.	
3:069	Grusgrav med låg vård och stenram i finhuggen svart granit.	KARL NILSSON LUNDEN FAMILJEGRÄV	Klass 2. Tidstypisk men mer ordinär efterkrigstida grusgrav.	

3:070	Bred gavelvård i svart granit med festonger och tempelgavel.	LUDVIG HULTMAN *1862 +1944 IDA HULTMAN *1878 +1951 MÅRTENSGÅRDEN	Klass 2. Tidstypisk vård med påkostad utformning vid igenlagd grusgrav.	
3:071	Bred gavelvård i svart granit med festonger.	Vilhelm Johanssons Familjegrav Joh.3:16	Klass 2. Tidstypisk vård med påkostad utformning vid igenlagd grusgrav.	
3:073	Grusgrav med låg vård och stenram i svart granit. Vård med tempelgavel och förgyllda morgonstjärnor. 1959.	AUGUST JOHANSSONS TOKERYD FAMILJEGRAV	Klass 2. Tidstypisk grusgrav med mer ordinär utformning.	

År 2021 genomfördes en kulturhistorisk inventering av alla gravar på Svarttorps kyrkogård. Föreliggande rapport presenterar inventeringen och ger ett förslag till bevarandeplan.

Byggnadsvårdsrapport 2022:28
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM